

Psychology on August 29, 2019, Protocol No 1.] (2019). URL: https://www.znu.edu.ua/praktyka/spp/bak/pochatkova-osvita/naskr_zna_programa_pochatkova_osv_ta.pdf [in Ukrainian].

12. Osvitno-profesiina prohrama «Pochatkova osvita» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika zi spetsialnosti 013 «Pochatkova osvita», zatverdzhena vchenoiu radoiu DVNZ Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka 30 serpnia 2019 roku protokol № 7. [Educational-professional program «Primary education» of the first (bachelor's) level of higher education in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy in specialty 013 «Primary education», approved by the Academic Council of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University August 30, 2019, Protocol No 7] (2019). URL: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2020/01/013-Osvitnia-prohrama_bak.pdf [in Ukrainian].

13. Osvitno-profesiina prohrama «Pochatkova osvita» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 013 «Pochatkova osvita» Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka, zatverdzhena vchenoiu radoiu Hlukhivskoho NPU im. O. Dovzhenka 26 chervnia 2019 roku protokol № 13 [Educational and professional program «Primary Education» of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 013 «Primary Education» of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, approved by the Academic Council of O. Dovzhenko Hlukhiv NPU. June 26, 2019, Protocol No 13]. (2019). URL: https://drive.google.com/file/d/1hoC8OfkwdRxiweI-6IsTpbYldtOok_o/view [in Ukrainian].

14. Regulations on the organization of practical training of students at Hlukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko, approved by the order of the rector of Hlukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko dated June 27, 2019, № 175. (2019). URL: https://drive.google.com/file/d/1ChMvphXEaq3GZXJKMpUXq8uRO03_GX4Q/view [in Ukrainian].

15. Robocha prohrama «Pedahohichna praktyka v pochatkovii shkoli» Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny, ukhvalena naukovu-metodychnoiu komisiieiu fakultetu/institutu pochatkovoї osvity 30 serpnia 2019 roku protokol № 1. [Working program «Pedagogical practice in primary school» of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna, approved by the scientific-methodical commission of the faculty / institute of primary education on August 30, 2019, Protocol No 1]. (2019). URL: <https://fpo.udpu.edu.ua/images/2020/Doshkilna.osvita/Pedahohichnapraktykavpochatkoviyshkoli.pdf> [in Ukrainian].

16. Semenoh O.M. (2011). Fakhova praktyka vchytelia slovesnyka [Professional practice of a teacher-words]. Luhansk. «Noulidzh», 496. [in Ukrainian].

17. Khomych L.O. (1998). Profesiino-pedahohichna pidhotovka vchytelia pochatkovykh klasiv [Professional and pedagogical training of primary school teachers] (*Monograph*). Kyiv: Maghistr–S. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 25.12.2020 р.

УДК 377.3:69]:658

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-3-44-160-168

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Джерелейко Людмила Володимирівна

аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
методист ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр ПТО»

e-mail: jereleiko@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-3270-2413

У статті розглянуті питання формування готовності до підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі, обґрунтовано необхідність застосування новітніх форм та технологій формування готовності до підприємницької діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, розроблення методичного комплексу з формування готовності майбутніх будівельників до підприємницької діяльності. Представлено результати дослідження з підвищення рівня готовності до підприємницької діяльності учнів у Державному навчальному закладі «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти».

Ключові слова: підприємництво, підприємницька діяльність, професійні компетентності підприємця, інноваційні програми освіти, технології навчання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі становлення Української держави, ускладненому соціальними й економічними трансформаціями, актуалізується увага суспільства до підприємництва як складного феномену, що інтегрує у своїй суті історичні, культурні, політичні, соціальні й економічні змістові характеристики, та, по-друге, до

підтримки підприємницьких ініціатив громадян. Технологічні новації й економічні тренди зумовлюють істотні перетворення в стратегіях світосприйняття, формах і прийомах мислення людини. Поступово утверджуються нові моделі економіки й способи господарської діяльності. Підприємницька діяльність визнана провідною рушійною силою економічного розвитку країни. Важливого значення набуває проблема становлення малого і середнього бізнесу.

На нинішньому етапі розвитку Української держави закономірно зростає увага до підприємницької діяльності. Утверджуються нові моделі економіки, стратегії і способи господарювання. Підприємницька діяльність позиціонується провідною рушійною силою економічного поступу країни, а підприємництво – важливим засобом зміцнення національної економіки. Національною візією України до 2030 р. передбачено використання творчого потенціалу особистості як «ключового драйвера», заохочення підприємницької ініціативи кожного громадянина, створення «комфортного бізнес-клімату» і забезпечення свободи реалізації бізнес-ідей. За інформаційно-аналітичними даними Державної служби статистики України на кінець 2019 р. на теренах нашої держави успішно функціонували 81,2 % об'єктів малого підприємництва і 14,3 % – середнього [1, с. 44–45].

Сприятливими чинниками становлення підприємництва як особливого соціально-економічного явища вважаємо: по-перше, ринкову трансформацію економіки України; по-друге, демократизацію суспільства і різних форм господарювання, що підтверджується: прийняттям законів України «Про підприємництво» (1991), «Про підприємства в Україні» (1991), «Про господарські товариства» (1991), «Про власність» (1992), «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» (2000), «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» (2000), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012), «Про засади державної регіональної політики» (2015) та ін.; по-третє, реалізацію відповідних програм (Програма ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014–2020)», Ініціатива «EU4Business», Програма для управлінських кадрів сфери підприємництва України (Fit for partnership with Germany та ін.); по-четверте, відкриття інституцій для задоволення потреб і просування спільних інтересів суб'єктів господарювання; по-п'яте, діяльність бізнес-інкубаторів, індустриальних парків і технопарків, інвестиційних фондів і компаній, інших інформаційно-консультативних установ і громадських організацій; по-шосте, проведення конкурсів соціального підприємництва, а також бізнес-проектів, стартапів тощо [1, с. 45–46].

До змісту підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності має бути включено інноваційну компоненту, що сприятиме формуванню високоосвіченої, самодостатньої особистості з інноваційним типом мислення і діяльності, здатної гідно відповідати на виклики сьогодення. Метою такої підготовки є формування в учнів закладів професійної освіти системи знань і практичних навичок у створенні й управлінні стартапами на початковій стадії, підготовка до участі в інкубаційних, акселераційних і грантових програмах підтримки стартапів. У процесі навчання майбутні фахівці мають навчитися орієнтуватися в основних питаннях, пов'язаних із функціонуванням стартапів, розуміти, як розвивати власний стартап, мати перший проект із бізнес-моделлю, маркетинговим планом, перспективами, розвивати цей проект далі в інкубаційних або акселераційних програмах [2, с. 3].

У зв'язку із цим існує об'єктивна потреба підготовки ініціативних, цілеспрямованих фахівців зі сформованою готовністю започаткувати власну справу й успішно провадити підприємницьку діяльність, реалізовувати інноваційні ідеї, що сприяють позитивним соціальним змінам, зокрема, підвищенню рівня добробуту окремих громадян і суспільства загалом, створенню додаткових місць для працевлаштування, виробництву соціально затребуваної продукції. Зважаючи на викладене, актуалізується питання формування такої готовності, а водночас, зокрема, з'ясування сутнісних характеристик індивідуально-особистісних якостей, сукупність яких уможливило професійний успіх випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Освіта, об'єднуючи навчальну,

дослідницьку та інформаційну функції, є дієвим чинником розширення економічних можливостей країни, виступає як реалізатор стратегії економічного зростання на основі знань. Здатність суспільства створювати і ефективно використовувати знання, перетворювати їх на джерело прибутку має важливе значення для сталого економічного розвитку і підвищення життєвого рівня населення країни [3].

Теоретичний аналіз наукових джерел, у яких започатковано розв'язання означеної проблеми, показав, що дослідженню підприємництва як соціального явища присвячена значна кількість праць з кінця XVII – початку XVIII ст. Одну з перших концепцій підприємництва розробив французький економіст шотландського походження Р. Кантільйон. Надалі цією проблемою займалися М. Вебер, П. Друкер, В. Зомбарт, К. Маркс, А. Маршалл, Ф. Найт, Ж. Б. Сей, А. Сміт, Й. Шумпетер та ін. Підприємництво – найважливіша властивість ринкової економіки, що пронизує всі її інститути [4]. Природу підприємництва досліджували Л. фон Мізес, Ф. А. фон Хайек й інші представники австрійської школи економістів, розглядаючи його як один з основних (поряд з природними – землею, працею, капіталом, інформацією і часом) ресурсів (чинників) економіки. Австрійський економіст Й. Шумпетер підприємцем вважав людину, що намагається перетворити нову ідею або винахід на успішне нововведення, а підприємництво – силою творчого руйнування, котра діє на ринках і у виробництві, одночасно створюючи нові товари та моделі підприємництва, при цьому творче руйнування забезпечує динамічне й довгострокове економічне зростання.

Проблема підготовки учнівської і студентської молоді, дорослого населення до підприємницької діяльності є об'єктом наукових розвідок у філософії, соціології, політології, економіці, психології, педагогіці та субдисциплінах означених наук. Методолого-теоретичні засади підприємництва обґрунтовано в працях О. Барановського, З. Варналія, С. Дриги, В. Ляшенка, В. Сизоненка та ін. Теорії і методики підготовки учнівської і студентської молоді до підприємницької діяльності висвітлюються в працях С. Алексєєвої, Л. Базиль, І. Гриценко, Д. Закатнова, Л. Єршової, В. Дрижака, С. Мельника, В. Орлова, Н. Побірченко та ін.; технології розвитку підприємницької компетентності здобувачів професійної освіти обґрунтовують М. Бойко, Н. Покатиловський, О. Семенюк, М. Ткаченко, О. Щербак та ін.

Мета статті полягає в теоретичному аналізі взаємозв'язку набутих знань, особистісних якостей як складової готовності до підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі, обґрунтуванні необхідності застосування новітніх форм та технологій підготовки здобувачів освіти будівельного напрямку в умовах закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу. Істотним недоліком професійної освіти в Українській державі є її зорієнтованість на підготовку фахівців як «пасивних виконавців інструкцій», що унеможливорює творчий розвиток людини, оскільки увага зосереджується на засвоєнні кваліфікаційних вимог, професійно-функціональних обов'язків, типових способів вирішення завдань, алгоритмів фахових дій тощо. Наприклад, випускники закладів професійної освіти, зазвичай, чітко усвідомлюють, що: по-перше, будь-яка посада має відповідну «функціональну інструкцію», якою слід керуватися, а по-друге, більшість працівників є підлеглими і мають виконувати розпорядження та накази керівників. Означені явища призводять до стагнаційних процесів у особистісно-професійному розвитку працівників, позаяк пасивне виконання «посадових інструкцій» уповільнює й істотно знижує професійне зростання фахівців, мінімізуючи їхню здатність реалізовувати наявні здібності й внутрішній потенціал [5, с. 331–332].

Започаткування та реалізацію підприємницької діяльності громадян України на загальнодержавному рівні легітимізовано Конституцією, Господарським, Цивільним і Податковим кодексами України, а також Законами: «Про підприємництво», «Про підприємства в Україні», «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства», «Про власність», «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»; «Стратегією розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року»,

Національною програмою сприяння розвитку малого підприємництва в Україні та ін.

Економіка знань – економіка, за якої рушійною силою прогресу є знання, зосереджені в людському капіталі [6]. Економічна обізнаність має бути ефективною та актуальною для тої ланки майбутніх фахівців, які цілеспрямовано орієнтуються на самореалізацію в підприємницькій діяльності. Одним із фундаментальних структурних елементів такої соціалізації є система освіти, від якісних та кількісних показників якої багато в чому залежить міжнародна конкурентоспроможність економіки України, її внутрішня стабільність, здатність до інноваційного розвитку. Важливим аспектом теорії формування і розвитку економічних знань, що, власне, і вказує на їх зміст, є професійна підготовка. Саме вона є однією з ланок побудови ефективної системи економічної освіти особистості. Знання у сфері бізнесу дають можливість моделювати алгоритми процесів з реалізації різних варіантів підприємницьких ідей. Підприємець, що має не тільки професійну освіту, а й знання і навички у сфері бізнесу, діє не на підставі стереотипів, а веде пошук нестандартних, нетипових рішень. Бізнес-освіта дає можливість опанувати навички напрацювання та аналізу альтернатив розвитку процесів і подій у сфері бізнесу, розвивати лідерські якості, раціонально мислити в умовах нестабільності та стресових ситуацій.

Формування в учнівської молоді готовності до підприємницької діяльності як ключової навички XXI століття передбачено Концепцією «Нова українська школа»; розвиток здібностей до підприємництва анонсовано в освітньо-професійних програмах і програмах навчальних дисциплін на всіх рівнях здобуття освіти. Однак результати емпіричних досліджень засвідчують недостатній рівень такої готовності у випускників ЗП(ПТ)О.

Готовність до підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі є новоутвореним видом людського ресурсу під час здобуття професійної освіти, представленого формуванням особистісного потенціалу до самореалізації через розвиток м'яких навичок та професійних компетентностей.

У структурі рівня готовності до підприємницької діяльності науковці виділяють:

- стійкість до фізичних і психологічних навантажень;
- високу особисту відповідальність та цілеспрямованість;
- здатність діяти в умовах невизначеності;
- готовність ризикувати;
- уміння налагоджувати зв'язки;
- схильність домовлятися для розв'язання завдань;
- уміння продавати.

Кількість складових у структурі готовності до підприємницької діяльності варіює в різних дослідників залежно від обсягу й складності бізнес-завдань, які майбутньому фахівцю належить вирішувати.

Результати соціологічних досліджень засвідчують, що сектор малого та середнього бізнесу в Україні становить 99 % загальної кількості підприємств і підприємців, але ВВП – менше 15 %. На відміну від національного середовища в більшості країн Європи і США цей показник ВВП сягає 70 % [7]. Парадоксальні ситуації наявні й в українському освітньо-професійному середовищі: з одного боку, спостерігаємо гострий дефіцит кваліфікованих робітників, а з іншого – зростаюче безробіття випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що увиразнює суперечність між потребами вітчизняної економіки в підприємцях, котрі оптимально інтегрують професійну та підприємницьку діяльність у будівельній галузі, здатні розв'язувати проблему працевлаштування засобами організації форм малого та середнього бізнесу з урахуванням вимог будівельної індустрії, та традиційними підходами до здійснення професійної підготовки таких фахівців.

Підприємницькі здібності – це найскладніша для сприйняття і, як наслідок, якнайменше аналізована частина ресурсів людини, це спеціальні здібності, визначальні можливості людини успішно займатися підприємницькою діяльністю. Підприємницька здатність – це особливий вид людських ресурсів, що полягає в здатності найбільш ефективно використовувати всі наявні чинники виробництва [8, с. 16].

Готовність до підприємницької діяльності – це інтегрована якість особи, що проявляється в її мотивації до творчого пошуку та реалізації нових бізнес-ідей і яка надає змогу вирішувати різноманітні проблеми у професійному і соціальному житті. Результати вивчення стану готовності майбутніх будівельників до підприємницької діяльності свідчать про недостатність забезпечення педагогічних умов для формування готовності учнів до підприємницької діяльності, що зумовлює об'єктивну потребу в розробленні навчально-методичного комплексу та впровадженні його в освітній процес (унесення змін до змісту професійної освіти, навчальних планів та вимог до очікуваних результатів навчальних досягнень учнів).

На основі аналізу результатів опитування (анкетування) нами виокремлено такі загальні тенденції:

- учні ЗП(ПТ)О потребують набуття додаткових знань і практичного досвіду підприємницької діяльності, зокрема щодо правових аспектів, економічних механізмів ведення малого бізнесу, підвищення психологічної готовності до такої діяльності;
- помітно велика частка опитаних учнів не обізнані з особливостями вітчизняного ринку праці та його аналізу, механізмами й алгоритмами відкриття власної справи;
- здобувачі освіти відчують потребу в набутті навичок використання веб-ресурсів із метою пошуку роботи та аналізу ринку праці;
- значна частина учнів – учасників експерименту, усвідомлюючи важливість психологічної підготовки до реалізації бізнес-ідей, не знає, наскільки у них розвинені відповідні риси та якості;
- учасники опитування розглядають власний бізнес як потенційну можливість успішно реалізувати свої підприємницькі ідеї та отримувати належний фінансовий дохід;
- одним із обмежувальних факторів для відкриття учнями ЗП(ПТ)О власної справи є відсутність стартового капіталу;
- у контексті викладання змістового компонента підготовки учнів до підприємницької діяльності учасники експерименту надають перевагу окремій обов'язковій дисципліні чи блоку дисциплін (інваріантна складова змісту навчання), а також факультативним курсам за вибором (варіативна складова змісту навчання);
- помітно більша частина учнів після завершення навчання має бажання працевлаштуватися в Україні, а не за її межами, тобто майбутні фахівці в нинішніх соціально-економічних і політичних умовах розглядають можливість здійснення підприємницької діяльності та роботи за наймом у відповідних галузях економіки держави.

Ураховуючи вищезазначені тенденції, потребують першочергового вирішення такі завдання:

- оновлення змісту навчання основ підприємництва та збільшення обсягу годин на таку підготовку, запровадження відповідного спецкурсу;
- у компонуванні змісту навчальної програми спецкурсу «Основи підприємництва» особливу увагу слід звернути на теми щодо маркетингу, менеджменту та правового регулювання підприємницької діяльності, а також джерел фінансування (умови кредитування, участь у грантових проєктах тощо);
- розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення для підготовки учнів до підприємницької діяльності;
- інтеграція навчальної та позанавчальної діяльності учнів у формуванні в них готовності до підприємницької діяльності на основі об'єднання мети, завдань і змісту;
- підготовка педагогів ЗП(ПТ)О до формування в учнів готовності до підприємницької діяльності;
- реалізація діяльнісного підходу в процесі підготовки учнів до підприємницької діяльності;
- упровадження технологій проєктного, проблемного навчання з метою активізації навчально-підприємницької діяльності учнів;
- запровадження тренінгових занять для учнів із метою підвищення психологічної

готовності до підприємницької діяльності.

Не слід забувати, що в будь-якому випадку сформованість готовності до підприємницької діяльності передбачає розвиток таких якостей та вмінь:

- співвідносити власні інтереси та потреби з наявними матеріальними, трудовими, природними й екологічними ресурсами, інтересами й потребами інших людей та суспільства;
- застосовувати технології моніторингу ресурсів з метою забезпечення стійкого розвитку;
- аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, вміння, здібності та співвідносити їх із потребами ринку праці;
- складати плани бізнес-проекту та підприємницької діяльності, розробляти моделі дій для прийняття обґрунтованих рішень;
- організовувати професійну та підприємницьку діяльність;
- репрезентувати та поширювати інформацію про результати підприємницької діяльності.

Тренінги та семінари освітнього характеру з незначною кількістю годин, які проводяться час від часу, лише поверхово розкривають здобувачам освіти глибину та складні взаємозв'язки проблем у підприємницькій діяльності, які неможливо вирішити без ґрунтовного науково підходу.

Такий підхід упроваджується у ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти», де у створеному Центрі консультування професійного розвитку та підприємницького успіху надається широкий спектр знань, цілеспрямовано та послідовно формується готовність майбутніх будівельників до підприємницької діяльності.

Для досягнення цієї мети впроваджується інноваційний продукт – ігрові інтерактивні платформи «Мое підприємницьке Я», спрямовані на формування готовності до підприємницької діяльності в майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі. Застосування ігрових інтерактивних платформ «Мое підприємницьке Я» дозволяє кожному в невимушеній ігровій формі створити свій індивідуальний портрет підприємця.

Невід'ємною частиною формування готовності до підприємницької діяльності є проведення психологічних тренінгів та практикумів. Психологічний практикум – це система діагностичних і консультативних процедур, створена з метою системного повідомлення учням інформації про особистість, формування в них уміння визначати особливості власного темпераменту, характеру, емоційно-вольової сфери та спілкування, складати власний автопортрет, виявляти сприятливі й несприятливі для формування підприємницької компетентності риси та якості, будувати стратегію розвитку особистості та професійної кар'єри. Така форма може реалізовуватися на основі затвердженої педагогічною радою програми психологічного діагностування і консультування. До реалізації програми можуть бути залучені: психологи, соціальні педагоги, класні наставники, запрошені фахівці. Заняття та консультації можуть проводитися як базі закладу освіти (наприклад, центру кар'єри), так і онлайн [2, с. 4–5].

Формування готовності до підприємницької діяльності в майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі передбачає:

- набуття відповідних економічних знань та відпрацювання навичок їх використання, що допоможе самостійно вирішувати бізнес-завдання;
- формування здатності особистості до самореалізації та саморозвитку, що обумовлює прояв підприємницької ініціативи.

Показниками сформованості готовності до підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі є:

- рівень набутих знань у галузі будівництва і підприємництва;
- позитивне ставлення майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі до підприємництва як складової української економіки, зорієнтованої на ринкові форми та методи господарювання;
- рівень сформованості ділових та особистісних якостей, елементів підприємницької культури;
- самостійність у застосуванні професійних знань та вмінь;

- рівень готовності до прийняття економіко-обґрунтованих рішень, усвідомленість рівня відповідальності.

Показниками готовності до підприємницької діяльності є:

- сукупність професійних і підприємницьких знань щодо започаткування і реалізації власної справи;
- прагнення учнів до засвоєння підприємницьких умінь і навичок, формування професійних та соціальних компетентностей;
- практична спрямованість на вирішення актуальних питань формування готовності до підприємницької діяльності, досягнення конкретних результатів на підставі інноваційних та креативних рішень;
- застосування ігрових форм навчання, розвивальних тренінгів, методів проектною діяльності, розбір кращих її практик підприємницької.

Важливо, щоб педагог, орієнтуючись на ці показники і створюючи відповідні педагогічні умови, відігравав роль модератора, помічника, організатора процесу, а здобувачі освіти відчували себе його активними учасниками.

Отже, по-різному можна спрямовувати свою діяльність щодо формування готовності до підприємницької діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі під час здобуття професійної освіти, але варто враховувати послідовність та неперервність набуття здобувачами освіти рис майбутніх підприємців.

Формування готовності до підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників повинно мати комплексний, системний характер. Саме діяльнісний підхід дозволяє вирішувати проблеми підвищення мотиваційної складової нарощування знань в галузі підприємництва та надає можливість обґрунтувати необхідність формування підприємця, якому повинні бути притаманні базові цінності суспільства сталого розвитку.

Висновки. Зміст професійної підготовки майбутніх будівельників у ЗП(ПТ)О потребує врахування особливостей формування готовності до підприємницької діяльності, переосмислення та методичного оновлення змісту і методів професійної освіти.

Процеси набуття, навчання, засвоєння знань у процесі освіти, високі технології запровадження знань у практику, що мають системоутворювальний характер і потребують докорінної зміни у підходах до формування людського капіталу, – першочергове завдання на нинішньому етапі економічного становлення нашої держави. Освіта чинить реальний вплив на розвиток національної економіки, визначає рівень життя в країні і конкурентоспроможності у світі за рахунок підготовки кваліфікованих фахівців, формування знань і створення можливостей для отримання доступу до вибору професійної діяльності, зокрема підприємницької. Зміст професійної підготовки потребує врахування структурних компонентів формування готовності до підприємницької діяльності. Тому актуальним є вирішення проблеми якісної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників із питань готовності до підприємницької діяльності, що обумовлює переосмислення та методологічне оновлення процесу професійної освіти.

На нашу думку, формування готовності до підприємницької діяльності в майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі передбачає:

- по-перше, набуття відповідних економічних знань та відпрацювання навичок їх використання, що допоможе самостійно вирішувати бізнес-завдання;
- по-друге, формування здатності особистості до самореалізації та саморозвитку, що обумовлює прояв підприємницької ініціативи.

Однією з основних складових формування готовності до підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі є готовність до вирішення реальних підприємницьких завдань на основі особистісних якостей та набутих професійних і економічних знань. Показниками сформованості готовності до підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі є:

- рівень набутих знань;
- позитивне ставлення майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі до

- підприємництва як складової української економіки, зорієнтованої на ринкові форми та методи господарювання;
- рівень сформованості ділових та особистісних якостей, елементів підприємницької культури;
 - самостійність у застосуванні професійних знань та вмінь;
 - рівень готовності до прийняття економіко-обґрунтованих рішень, усвідомленість рівня відповідальності.

Теоретичне обґрунтування актуальності проблеми якісної економічної освіти з питань готовності до підприємницької діяльності, формування готовності до підприємницької діяльності в майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі обумовлює необхідність переосмислення та методологічного оновлення процесу професійної освіти.

Подальші наукові пошуки пов'язуємо з розробленням методичної системи формування готовності до підприємницької діяльності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі за умови ефективної роботи Центру консультування професійного розвитку та підприємницького успіху, гуртка «Власна справа» та створення навчально-тренувальної фірми «Мрія в дії» в Державному навчальному закладі «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти».

Список використаної літератури:

1. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г. В. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся, 2020. 237 с.
2. Алексеева С., Єршова Л. Зміст і форми сучасної підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. *Професійна педагогіка*. 2020. № 2(21). С. 44–52. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.44-52>
3. Базиль Л., Орлов В. Підприємницька компетентність і ділова активність – необхідні якості професійного успіху фахівця. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*: зб. наук. праць / заг. редакція – проф. Матвієнко О. В., укл. – канд. пед. наук, доц. Кудіна В. В. 2019. № 2 (60). Київ: Вид. центр КНЛУ, 2020. С. 15–18.
4. Базиль Л. Індивідуально-особистісні якості щодо успішної підприємницької діяльності. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р.) / ред. кол.: Н. Г. Ничкало, М. Є. Скиба, В. О. Радкевич та ін. Хмельницький: ХНУ, 2019. С. 111–112.
5. Базиль Л. О. Концептуальні засади підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти*: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (14 травня 2020 р.). Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. С. 330–327.
6. Економіка знань. *Енциклопедія сучасної України* / Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18730
7. Інформаційно-аналітичні матеріали Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Філіпенко А. В. Готовність молоді до підприємницької діяльності як філософсько-педагогічна проблема. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2009. Вип. 3. С. 13–19.

THE FORMATION OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY OF FUTURE CONSTRUCTION SPECIALISTS

Dzhereleiko Liudmyla

Postgraduate Student of Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Methodologist in the State Educational Institution
«Melitopol Multidisciplinary Center for Vocational Education»

Introduction. *The article analyzes the formation of entrepreneurial activity of future construction specialists. The paper studies some scientific and analytical data to identify different approaches to the issue.*

The purpose of the article is a theoretical analysis of the connection between current knowledge of the subject and personal qualities as a part of readiness for business of future constructional specialists. Emphasize the need to use new forms, technologies and innovative educational programs in Ukrainian learning technologies in order to train constructional students in

vocational educational centers. To study the many obstacles to the formation of the competence and readiness of educational institutions to train future specialists in doing business in the construction field.

Methods. Theoretical and methodological analysis of historical sources, synthesis and systematization were used. Analysis of Psychological and educational literature, analogy, induction and deduction. Theories and methods of entrepreneurship students are covered in the reports of S. Alekseeva, L. Basil, I. Gritzheniuk, L. Ershova, V. Orlov. Technologies for the development of entrepreneurial competence among students currently studying are part of the work of M. Boyko, N. Pokatulovskyi, O. Semeniuk, M. Tkatchenko.

Results. The results of questionnaires and scientific surveys of specialists undergoing training have been analyzed. The author of the article came to the conclusion that it is necessary to create a solid basis for the formation of entrepreneurial activity of future construction specialists.

Originality. The results indicate that the forms of professional development of educators represent the concept of organizing the work of the methodological service in the vocational education system, describe the integration for the formation entrepreneurial activity of future constructional specialists in the professional development of educators.

Conclusion. The study enabled to conclude that the current system needs to be reformed so that graduates can start an entrepreneurial activity. The study demonstrated a need for creating a system of guidelines for building business readiness in the construction sphere.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial activity, professional competencies of an entrepreneur, innovative educational programs, learning technologies.

References

1. Aliexsieieva S.V., Bazyl L.O., Hrytsenok I.A., Yershova L.M., Zakatnov D.O., Orlov V.F., Sokhatska H.V. (2020). *Pidhotovka maibutnikh kvalifikovanykh kadriv do pidpriemnytskoi diialnosti v umovakh rozvytku maloho biznesu: teoriia i praktyka [Training of future qualified personnel for entrepreneurial activity in the conditions of small business development: theory and practice]*. Zhytomyr: «Polissia». [in Ukrainian].
2. Aliexsieieva S., Yershova L. (2020). *Zmist i formy suchasnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv do pidpriemnytskoi diialnosti [Contents and forms of modern education for future specialists for entrepreneurial activities]*. *Professional Pedagogy*, 2(21), 44-52. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.44-52> [in Ukrainian].
3. Bazyl L., Orlov V. (2020). *Pidpriemnytska kompetentnist i dilova aktyvnist – neobkhidni yakosti profesiinoho uspiyku fakhivtsiv [Entrepreneurial competence and business activity are vital features for specialist's professional success]* *Theoretical issues of culture, education and upbringing*, (2 (60)), 15-18. [in Ukrainian].
4. Bazyl L. *Indyvidualno-osobystisni yakosti shchodo uspishnoi pidpriemnytskoi diialnosti [Personal qualities for successful entrepreneurial activity]*. *Professional formation of personality: problems and prospects: thesis add. X International Scientific and Practical Conf.* (pp. 111-112). November 7-8, 2019, Khmelnytsky, Ukraine: KhNU. [in Ukrainian].
5. Bazyl L.O. *Kontseptualni zasady pidhotovky zdobuvachiv profesiinoy osvity do pidpriemnytskoi diialnosti [The concepts behind vocational education members for entrepreneurial activity]*. *Actual problems of technological and professional education: materials of the II International Scientific and Practical Conf.* (pp. 330-337). May 14, 2020, Hlukhiv, Ukraine: Oleksand Dovzhenko HNPU. [in Ukrainian].
6. *Ekonomika znan [Economics of knowledge]*. *Encyclopedia of modern Ukraine. Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Retrieved from http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18730 [In Ukrainian].
7. *Informatsiino-analitychni materialy Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Informational and analytical data of Ukrainian State Statistics]* Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
8. Filipenko A.V. (2009). *Hotovnist molodi do pidpriemnytskoi diialnosti yak filosofsko-pedahohichna problema [Youth's readiness for entrepreneurial activity as educational and philosophical issue]*. *Bulletin of NTUU «KPI». Philosophy. Psychology. Pedagogy*, 13-19. [In Ukrainian].

Отримано редакцією 29.12.2020 р.